

УДК 343.544+343.545:340.13+007.51:316.324.8

РАДУТНИЙ О.Е., доктор філософії (Ph.D.) з юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінального права № 1 Національного юридичного університету ім. Ярослава Мудрого, член ВГО “Асоціація кримінального права”

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ПРОСТИТУЦІЇ ТА ДЕКРИМІНАЛІЗАЦІЇ ОКРЕМОЇ ПОВ’ЯЗАНОЇ З НЕЮ ДІЯЛЬНОСТІ

Анотація. В роботі розглянуті окремі аргументи “за” та “проти” легалізації проституції та декриміналізації пов’язаної з нею діяльності, доведена необхідність вирішення проблеми з точки зору прав людини та інтересів суспільства, запропоновано внесення змін у чинне законодавство України та застосування окремих заходів інформаційного забезпечення вказаного процесу.

Ключові слова: проституція, легалізація, інформаційне забезпечення, кримінально-правова охорона, права людини.

Аннотация. В работе рассмотрены отдельные аргументы “за” и “против” легализации проституции и декриминализации связанной с ней деятельности, обоснована необходимость решения проблемы с точки зрения прав человека и интересов общества, предложены изменения в действующее законодательство Украины и отдельные методы информационного обеспечения указанного процесса

Ключевые слова: проституция, легализация, информационное обеспечение, уголовно-правовая охрана, права человека.

Summary. The paper discusses some arguments “for” and “against” the legalization of prostitution and the decriminalization of related activities, the necessity of solving the problem from the perspective of human rights and the interests of society, proposes changes to the current legislation of Ukraine and specific methods of information support of this process.

Keywords: prostitution, legalization, information support, criminal and legal protection, human rights.

Постановка проблеми. Як і будь-яке інше гостре питання, на кшталт запровадження чи скасування смертної кари, легалізації або заборони вогнепальної зброї та(або) наркотичних засобів і прекурсорів, проблема кримінально-правової протидії проституції або, навпаки, визнання її правомірною поведінкою з одночасною декриміналізацією її самої та пов’язаної з нею іншої діяльності завжди привертала до себе підвищену увагу і викликала невідому зацікавленість. Як і завжди, існують різні позиції та аргументи до них. Не однаковими є законодавча оцінка та ставлення громадськості. Але з цього приводу якраз спадає на думку умовна паралель з ситуацією, коли заборонені до 6 серпня 1992 р. (дата набрання чинності Закону України “Про внесення доповнень і змін до Кримінального кодексу України, Кримінально-процесуального кодексу Української РСР і Кодексу Української РСР про адміністративні правопорушення” від 07.07.92 р. № 2547-ХІІ [22]) приватнопідприємницька діяльність (ст. 150 КК України 1960 р.) та комерційне посередництво (ст. 151 КК України 1960 р.) вже певний час сприймалися не тільки як нормальний різновид поведінки будь-якої особи, але й виступали ознаками загального курсу на розвиток ринкових відносин, що був обраний після проголошення незалежності України. Можливо, і зараз питання про те, як слід суспільству поводитися з проблемою проституції, є таким самим штучним табу, що не витримає виваженого аналізу та конструктивних аргументів.

Аналіз останніх досліджень. Розглядуваному питанню, в тому числі під кутом зору кримінально-правової протидії проституції та пов'язаної з нею діяльності, було приділено увагу у працях таких вчених, як Ю.М. Антонян, О.М. Балакіреєв, І.О. Бандурка, В.М. Броннер, Ф.Г. Бурчак, А.В. Виговська, Б.В. Волженкін, Н.Л. Волков, А.О. Габіані, М.М. Гернет, Я.І. Гілінський, В.О. Глушков, І.М. Даньшин, А.І. Долгова, Л.В. Дорош, А.І. Єлістратов, В.О. Іващенко, О.М. Ігнатов, М.О. Ісаєв, І.І. Карпец, В.А. Козак, М.Й. Коржанський, Н.Ф. Кузнєцова, Л.С. Кучанська, Н.О. Лопашенко, О.Г. Манич, М.І. Мельник, О.В. Надьон, А.М. Орлеан, А.В. Плотнікова, П.П. Сердюк, А.А. Станська, А.Х. Степанюк, В.В. Сучкова, Є.В. Фесенко, Н.В. Уханова, О.М. Федик, В.Д. Філімонов, П.Л. Фріс, В.І. Шакур, Т.А. Шевчук, С.В. Шлик, А.Є. Шпаков, Н.М. Ярмиш, С.С. Яценко та інших науковців. Однак, проблема залишається не вирішеною, хоч і визнається на всіх рівнях внутрішньою та міжнародною перепорою нормальному розвитку суспільства.

Метою статті є дослідження аргументів “за” та “проти” легалізації проституції та декриміналізації окремої пов'язаної з нею діяльності (сутенерство, утримання місць розпусти тощо), забезпечення кримінально-правового захисту суспільства та держави на належному рівні, з'ясування можливостей та методів інформаційного забезпечення отриманих результатів дослідження, а так само – процесу формування громадської думки та ініціювання законодавчих змін.

Виклад основного матеріалу. Кримінальна відповідальність за систематичне (тобто, не менше трьох юридично доведених фактів щодо різних осіб-клієнтів) заняття проституцією була введена на території нашої суверенної держави з 1 вересня 2001 року одночасно з набранням сили чинного Кримінального кодексу України (далі – КК України). Прийняття нового кодексу надавало можливість переосмислити ставлення до означеної проблеми та врахувати громадську думку, яка у схваленій нормі права виявилася у вигляді рішучої заборони та криміналізації означеної діяльності.

До того нормами КК України 1960 р. в ст. 208 Глави Х “Злочини проти громадської безпеки, громадського порядку та народного здоров'я” було передбачено покарання у вигляді позбавлення волі на строк до п'яти років за втягнення неповнолітніх у заняття проституцією, хоча сама по собі остання не визнавалася злочинною діяльністю, та кримінальну відповідальність за держання домів розпусти і звідництво (ст. 210 КК України 1960 р.) з покаранням у вигляді позбавлення волі на строк до п'яти років.

В ч. 1 ст. 303 КК України в первинній редакції 2001 року було наведено визначення проституції як надання сексуальних послуг з метою отримання доходу. Об'єктивну сторону розглядуваного злочину утворювала така поведінка особи жіночої або чоловічої статі (констатація повної гендерної рівності), з приводу якої можливо було зробити висновок про те, що систематичне зайняття проституцією є бажанням цієї особи за власною волею та своєю згодою займатися нею як професією, що надає основний або хоча б додатковий дохід. Вказаним особам загрожувало покарання у вигляді штрафу від п'ятдесяти до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадських робіт на строк до ста двадцяти годин, що згідно до ст. 12 КК України відносило таку протиправну діяльність до категорії злочинів невеликої тяжкості.

Суспільна небезпечність цього злочину (ст. 303 КК України) вбачалась у посяганні на суспільні відносини, що забезпечують основні принципи моральності в сфері задоволення статевих стосунків, грубому поспранні існуючих традицій і понять моральності в сфері сексуальних відносин, згубному впливі на моральний стан суспільства та виховання молоді. Виходячи з співвідношення між родовим та безпосереднім об'єктом злочину, вказані відносини розглядалися як складова частина громадського порядку та(або) народного здоров'я.

Декриміналізація проституції відбулася несподівано і без будь-якої помітної підготовки громадської думки, на підставі Закону України “Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо вдосконалення відповідальності за торгівлю людьми та втягнення в заняття проституцією” від 12.01.06 р. № 3316-IV [23] з одночасним підсиленням кримінальної відповідальності за торгівлю людьми (ст. 149 КК України) та сутенерство або втягнення особи в заняття проституцією (ст. 303 КК України) була викладена в новій редакції).

Вперше вказаний вище Закон було опубліковано в газеті “Голос України” від 10.02.06 р. № 26, але, незважаючи на пряму вказівку в розділі II про те, що він набирає чинності з дня його опублікування, відповідно до вимог ч. 1 ст. 4 КК України (згідно до якої закон про кримінальну відповідальність набирає чинності через десять днів з дня його офіційного оприлюднення, якщо інше не передбачено самим законом, але не раніше дня його опублікування) моментом відмови від кримінального переслідування осіб, що систематично надають або надавали (оскільки є підстави для зворотної дії закону про кримінальну відповідальність) сексуальні послуги з метою отримання доходу, слід вважати 11 лютого 2006 р.

Отже, кримінальна відповідальність за заняття проституцією проіснувала з 1 вересня 2001 року до 11 лютого 2006 року, тобто – 4 роки 5 місяців та 10 днів. Цей проміжок часу є таким відносно тривалим, що його можливо зіставити з безперервною роботою одного уряду, виконанням обов’язків Президента України однією особою, діяльністю законодавчого органу певного скликання.

У пояснювальних записках до Закону від 12.01.06 р. [24] більшість уваги було приділено протидії торгівлі людьми та транснаціональній організованій злочинності, але, на жаль, зовсім не наведено обґрунтування щодо декриміналізації заняття проституцією.

Проведене дисертаційне дослідження за темою “Кримінальна відповідальність за організацію заняття проституцією” дозволило А.В. Плотніковій прийти до висновку про відсутність науково обґрунтованої підстави для криміналізації заняття проституцією, здійсненої в Україні в 2001 році без дотримання вироблених наукою кримінального права теоретичних передумов встановлення відповідальності за суспільно небезпечні діяння, та існування окремих періодів законодавчого регулювання проституції, а саме: 1) Давньоруської державності; 2) часу дії Соборного Уложення царя Олексія Михайловича 1649 р.; 3) Військового статуту (Артикулу) Петра I; 4) кодифікованого джерела українського права “Прав, за якими судиться малоросійський народ” 1743 р.; 5) “Статуту благочиния” (Полицейского Статуту) 1782 р. та впровадження спеціальних заходів з протидії заняттю проституцією, зокрема закриття змішаних бань з метою запобігання проституції; 6) легалізації зазначеної діяльності у Російській імперії з 1843 р. відповідно до “Правил утримувачкам борделей”, які забезпечували певну гарантію поліцейського та санітарного контролю за проституцією; 7) від Жовтневого перевороту 1917 року до кінця 60-х років ХХ століття (перехід від політики запобігання нелегальній проституції до репресій проти самих осіб, які надавали сексуальні послуги); 8) з моменту прийняття КК України 1960 р. (встановлення відповідальності за держання домів розпусти і звідництво; 9) з моменту набрання чинності КК України 2001 р.; 10) наш час, що починається з декриміналізації заняття проституцією у 2006 р. [20].

Таким чином, на сьогодні встановлено кримінальну відповідальність за втягнення особи в заняття проституцією або примушування її до зайняття проституцією з використанням обману, шантажу чи уразливого стану цієї особи, або із застосуванням чи погрозою застосування насильства, а так само за сутенерство, тобто дії особи по

забезпеченню заняття проституцією іншою особою (ст. 303 КК України) та адміністративну відповідальність за заняття проституцією (за ч. 1 ст. 181-1 КУпрАП тягне за собою попередження або накладення штрафу від п’яти до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян; за ч. 2 ст. 181-1 КУпрАП у випадку вчинення тих самих дій повторно протягом року після накладення адміністративного стягнення – накладення штрафу від восьми до п’ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян).

Криміналізація, а згодом через майже п’ять років існування – декриміналізація проституції, збереження юридичної відповідальності за неї, але менш суворого виду – адміністративної, вказують на неоднозначність ставлення законодавця як концентрованого волевиявлення суспільства щодо досліджуваного явища.

За інформацією засобів масової інформації, у вересні 2015 року до Верховної Ради України надійшов законопроект про легалізацію проституції [16], а в жовтні вже повідомляють, що його автор відкликав свій проект, але готує наступний – про посилення відповідальності за неї [21].

За результатами загальноукраїнського опитування, що було проведено Київським міжнародним інститутом соціології, 56 % опитаних жінок, які надають сексуальні послуги, не працюють і не навчаються, 31 % мають роботу (із них 12 % працюють на постійній основі, а в 19 % – випадкові заробітки), 8 % опитаних – студентки вищих навчальних закладів, 5 % – технікумів і коледжів, 0,3 % – учениці школи [25].

Дослідження, проведені українським Державним інститутом проблем сім’ї та молоді показують, що для багатьох жінок секс-бізнес став єдиним адекватним джерелом доходу, 50 % з них мають на утриманні не тільки дітей, але й батьків [31].

Вражають суми, які обертаються у галузі секс-бізнесу. За окремими підрахунками правоохоронців, тільки в одному Києві щодоби виходять працювати не менше 3 тисяч працівниць цієї сфери, за іншими даними – до 5 тис. осіб. Якщо взяти середню ціну в 80 доларів США із одного клієнта і наявність у середньому трьох клієнтів за добу, виходить, що в звичайний робочий день повії столиці сумарно заробляють більше мільйона доларів, що означає – більше третини мільярда в рік. При цьому хабарі, які щодня отримують “кришуючі структури”, у тому числі і співробітники міліції, за даними джерела в прокуратурі, складають 200 тисяч доларів США за добу [26].

Досвід країн, які наважилися на легалізацію проституції (Австрія, Греція, Латвія, Нідерланди, Німеччина, Угорщина, Швейцарія тощо), або підтримують модель обмеженої легалізації (Бельгія, Велика Британія, Іспанія, Норвегія, Чехія, Швеція тощо), або притягують до відповідальності клієнта (Франція, Норвегія), або повністю забороняють її (Албанія, Молдавія), свідчить про те, що боротьба з проституцією є малоефективною незалежно від суспільного ладу, рівня економічного розвитку, національних традицій або культурних цінностей.

В геополітичних масштабах прибутки від проституції та пов’язаних з нею послуг посідають друге місце після торгівлі наркотичними засобами і випереджають доходи від торгівлі зброєю.

Слід визнати, що проституція є історичним явищем і намагання її приховати чи подолати (це, насправді, нікому ще не вдалося) виглядають або наївними спробами, або окозамилюванням. За влучним виразом відомого блогера Gorky_Look [7], дозволити або заборонити проституцію неможливо так само, як і ниркову недостатність – можливо визнати лише факт її існування та вирішувати, що з нею робити, починати лікування, або з зацікавленням спостерігати чим все закінчиться; вимагати від суспільства, яке генерує бізнес-процеси, відмови від їх побічних ефектів, теж саме, що вимагати від літака не відкидати тіль.

Якщо держава офіційно відмовляється регулювати цю сферу, то нею починають опікуватися кримінальні та(або) тіньові структури влади, що тільки погіршує загальну проблему.

На думку проф. Є.Л. Стрельцова, сьогодні необхідно підсилити державне втручання в сектор економічних відносин шляхом використання комплексу заходів необхідної корекції та уточнення їх складних процесів через: 1) створення умов для реалізації тих чи інших соціальних благ; 2) контроль над існуючими тенденціями; 3) вплив на негативні події, що можуть мати місце в певній економічній моделі (бідність, злочинна діяльність тощо) [30, с. 56-60].

Дослідники вказують на пряму залежність економічного підґрунтя споживання секс-послуг від культурного значення сексу, одночасно відзначаючи покращення умов праці у легальному середовищі. Тільки в таких широких контекстах економічних, культурних, політичних та правових змін можливо ефективно оцінити потенційне розширення прав та можливостей, гуманних чи антигуманних елементів праці в сфері надання сексуальних послуг [1].

У світі панує основний інстинкт, все підкоряється спокусі і всі про це знають, – саме так сформулювали свою тезу Ж. Дельоз і Ф. Гваттарі [8, с. 284] – автори першої книги “Анти-Едіп” з диалогії “Капіталізм і шизофренія”, яку ставлять в один ряд з таким філософськими працями як “Метафізика” Аристотеля, “Держава” Платона, “Сума теології” Фоми Аквінського, “Міркування про метод” Рене Декарта, “Критика чистого розуму” Імануїла Канта, “Феноменологія духу” Г.В.Ф. Гегеля, “Так казав Заратустра” Ф. Ніцше, “Буття та час” М. Хайдегера тощо.

Наведемо лише окремі факти, які можливо знайти в інформаційному просторі за запитом “історія проституції”: 1) Старий Заповіт (рос. – Ветхий Завет) згадує про блудницю Раав, яка проживала в Єрихоні та сховала у своєму домі двох лазутчиків з війська Ісуса Навіна, за що була помилувана під час штурму, а всі решта мешканців – знищені, прославлена (в Євр. 11:31 вона згадується у списку героїв віри), оголошена “праведною на підставі справ”, однією з яких є спрямування слуг царя за хибним слідом (Іак. 2:24-26) [28]; 2) вважається, що грецька богиня Афродіта була куртизанкою, тому у присвячених їй храмах, в т.ч. у Пафосі, обов’язково проживала група сакральних проститутток [29]; 3) Закони Хамурапі, які датують XVIII ст. до н.е., охороняли репутацію та майно як звичайних проститутток, так і храмових “надіту” (“сестер бога”, “посвячених жінок”) [11]; 4) першим започаткував податок з цього ремесла афінський законодавець Солон (між 640-635 – приблизно 559 р. до н.е.), при ньому виникли борделі (“диктеріони”), для яких були закуплені азіатські рабині, що зазивали оголені біля входу [9]; 5) якщо жителька Давнього Риму бажала займатися проституцією, вона зверталася до магістратів і отримувала *licentia stupri* (дозвіл, який засвідчував цей статус та одночасне позбавлення дієздатності) [10]. Але з часом це явище набуло таких обсягів, що імператор Тиберій видав спеціальний едікт про заборону донькам сенаторів та вершників займатися проституцією [19]; 6) у Середньовіччі культивувався образ проститутки, яка щиро покаялася, на кшталт Марії Магдалини або Марії Єгипетської, а християнський теолог і церковний діяч Августин “Блаженний” Аврелій казав “устрани блудниц, и город придёт в смятение” [17]; 7) італійські “чесні куртизанки” (*cortigiane oneste*) перебували на утриманні одного чи декількох заможних покровителів, мали певну незалежність та свободу пересування [14]; 8) за свідченнями О.Ф. Кістяковського, у XIX ст. на жвавих трактах Сибіру, особливо на шляхах повернення робітників з золотих копалень, господарі житла пропонували власних дружин та доньок будь-якому нічліжнику за додаткову плату [27, с. 257]; 9) Коран забороняє раніше поширений

тимчасовий шлюб на одну ніч (мут’а), який надавав право на заняття сексом та пов’язаний з ним подарунок (махр) [12]; 10) починаючи з 80-х років ХХ ст. з поширенням феміністичного руху та виникненням громадських організацій, які захищають права проституток, з’являється новий погляд на проституцію як на роботу або оплачувану послугу, яку необхідно легалізувати [3].

У зв’язку з цим доцільно розглянути аргументи “за” та “проти” легалізації проституції.

Серед останніх типовою та умовно узагальненою є позиція, яку висловила старший науковий співробітник лабораторії психології мас та суспільств Інституту соціальної та політичної психології Академії педагогічних наук України Т. Белавіна: “Возможно, я бы ее поддерживала, если бы в нашей стране были решены все остальные проблемы. Мне почему-то кажется, что сейчас не то время, чтобы заниматься легализацией таких спорных вопросов. У нас много чего можно легализовать. Можно легализовать наркоманию, можно легализовать коррупцию, проституцию. Но речь идет о морали, и в христианской стране, конечно, очень проблемно решать такой вопрос. С другой стороны, с точки зрения гендерного равенства это выглядит очень унижительно для женщин. Дело касается, прежде всего, женской проституции, а в данном случае будет происходить совершенно легальная эксплуатация женщины, и ни о каком гендерном равенстве в данном случае говорить не приходится. Первое, что будут предлагать молодым женщинам в службах занятости – это проституцию, поскольку она будет легализована как одна из профессий. На мой взгляд, очень важно было бы для начала организовать мощное социально-психологическое исследование относительно того, насколько общество примет это. Мое личное мнение, я полагаю, может не совпадать с официальным мнением, но это не совсем морально здоровое поведение” [16].

Отже, аргументи “проти” можливо систематизувати наступним чином: 1) не вирішені інші проблеми, треба увагу приділити більш важливим питанням, в тому числі в сфері економіки та соціального захисту населення; 2) це посягання на моральні устої суспільства; 3) не забезпечується гендерна рівність; 4) суспільна думка ще не є підготовленою до такого кроку.

Вбачається очевидним, що якщо вже якась проблема впала в око, то немає кращого часу, ніж почати її вирішувати тут і зараз. Тим більше, що і економічно, і соціально вона пов’язана з багатьма іншими як ланка однієї системи. А соціального захисту потребують навіть і ті, хто обрав розглядуваний вид діяльності, як нічим не обмежена у правах частина населення.

З точки зору моралі у країні, де більшості здається, що вони сповідують християнство, але не сталося прочитати чи поверхово ознайомитися з положеннями Старого та(або) Нового Заповіту, слід знати, що: 1) схвальною є практика надання своєї дружини під виглядом сестри у шлюб з місцевим керівником найвищого рангу для отримання переваг та привілеїв та з наступним її поверненням разом зі значними матеріальними здобутками (Б. 20:2 – 20:11 – історія Аврама, Сари та фараона; Б. 26:7 – Іцхака та Ревеки); 2) у давньоізраїльському суспільстві блудниці охоронялися законом (Третя книга царств 3:16-18), пророк Осія був одружений з блудницею Гомарь (Ос. 1:2-3), послугами газьської повії користувався суддя-назорей Самсон (Суд. 16:1-3); 3) особа, яка займається проституцією, може мати переваги щодо потрапляння до раю – “Истинно говорю вам, что мытари и блудницы вперед вас идут в Царство Божие” (Мф. 21:31) тощо (дослідження щодо податківців, напевно, ще буде попереду).

Легалізація зовсім не означатиме, що замість Снігуроньки до дітей в школи та садочки під Новий рік проходитьиме повія. Тих, хто тільки формує власний світогляд, треба оберігати і від вживання алкоголю, і від забав з легкозаймистими предметами, і

від художніх та інших творів з елементами жорстокості, насильства та порнографії. А всім решті, дорослим та свідомим, слід надати можливість вільного вибору. Проституція сама по собі не є більш аморальною, ніж низькосортна продукція, що транслюється по телебаченню, поблажливе ставлення до пивного алкоголізму, в тому числі серед молоді, або поведінка народних обранців депутатів-кнопкодавців, які ще й крім того прогулюють засідання Верховної Ради.

З точки зору гендерної рівності трудова експлуатація як жінок, так і чоловіків може здійснюватися повністю на рівних умовах, з особливостями, які вже закріплені на користь жінок чинним законодавством про працю. Крім того, за непідтвердженим [2] повідомленням В.О. Іващенко [13], Міжнародна організація праці офіційно визнала роботу у сексуальній “індустрії” одним із видів праці.

З приводу суспільної думки та її формування необхідно зазначити наступне. Доволі поширеним є помилкове переконання: якщо з якогось конкретного питання вже склалася певна суспільна думка, то вона може змінитися вельми не скоро. Насправді, впевненість у незрушності суспільної думки у визначений історичний момент та з конкретного приводу є дуже хиткою. В суспільстві існують окремі позиції, але не існує єдиної для всіх думки чи погляду.

Співчуття до ближнього, що підтримується і культивується як мораллю, так і релігією, може сприяти формуванню певного вектору громадської думки у бік терплячості і толерантності, усвідомлення можливості подолання деяких проблем, що пов’язані з проституцією, саме шляхом її легалізації.

Відомий американський фахівець в галузі PR, соціальний психолог Хадлі Кентріл (Albert Hadley Cantril, 1906 – 1969 pp.), з якого починається пряме співробітництво урядів США з організаціями з вивчення громадської думки, в своїй роботі “Дослідження суспільної думки” [6] сформулював певні закономірності, які так само можливо використати для формування настроїв у суспільстві з приводу легалізації проституції: 1) суспільна думка надзвичайно чутлива до значних подій, надзвичайна за інформаційною привабливістю подія може на певний час хитнути суспільну думку з однієї протилежності до іншої (наприклад, трагічний випадок, який стався у викритому місці розпусти); 2) громадська думка, як правило, скоріше формується під впливом подій, ніж слів (ніж просто закликати, слід прийняти відповідний закон та пов’язані з ним підзаконні акти, які у своїй сукупності стануть відправною точкою формування суспільної свідомості на підґрунті з’ясування волі законодавця); 3) з психологічної точки зору суспільна думка детермінована корисливими інтересами людей, події, слова та будь-які інші стимули впливають на думку настільки, наскільки є очевидним зв’язок з особистою зацікавленістю (тобто, якщо пенсіонерам та бюджетним працівникам вказати на джерела стабільності та зростання їх доходів, то, можливо, отримаємо найпалкіших прихильників легалізації проституції); 4) протидія рішучим заходам з боку влади є більш стриманою, якщо населення відчуває, що воно в якійсь мірі приймає участь у розробці рішень (на розсуд та обговорення слід винести вторинні, не принципові питання); 5) люди мають більш виявлене ставлення і підвищену здатність до висловлювань з приводу саме цілей, ніж методів, що необхідні для їх досягнення; 6) громадська думка завжди є емоційно забарвленою, тому вона схильна до значних коливань під впливом певних подій; 7) чим більше люди з’ясовують переваги у зв’язку з певними змінами, тим скоріш вони погоджуються з ними та з твердженнями фахівців щодо їх підтримки.

Здатність суспільної думки до стрімких змін також підтверджують соціологи Колумбійського університету Е. Гельман, Дж. Лакс та Дж. Філіпс, які пов’язують цей феномен з рішучими змінами у законодавстві на користь формування бажаного

ставлення з боку громадськості (наводиться приклад, коли після прийняття закону суспільство певною мірою звикло до нових реалій та сформулювало своє нове ставлення на протилежне по відношенню до попереднього) [4].

Пропонують наступні способи досягнення мети формування позитивної суспільної думки [18]: 1) повідомити аудиторії такі відомості відносно невідомого явища, на підставі яких вона повинна буде або матиме змогу змінити власну поведінку, або, як мінімум, своє передбачуване ставлення до проблеми; 2) повідомити нову інформацію про вже відомі явища, на підставі якої можливо сподіватися на певну корекцію ставлення і поведінки; 3) не додаючи об’єктивно нової інформації, вплинути відразу на поле змісту через іншу мотивацію та оцінку. В тій чи іншій мірі зазначені способи вже були використані в попередній аргументації та можуть бути у подальшому розгорнуті ширше.

Додаткові аргументи “за” легалізацію проституції можуть полягати у наступному.

Цей бізнес у сьогоденнішому вигляді призводить до того, що жінки стають рабинями сутенерів та(або) співробітників правоохоронних органів, які виступають “дахом” для вказаної діяльності. З будь-якої професії або діяльності завжди існує можливість вийти, якщо вона декриміналізована та легалізована.

Професор соціології в Університеті Джорджа Вашингтона (США) Рональд Вейтцер наполягає на відмові від застарілої ідеології, згідно з якою проституція розглядається суто як девіантна та аморальна поведінка [5].

Чим більше формально забороняють проституцію, тим більше насильства зазнають ті, хто надають ці послуги. Це є неприпустимою ціною для підтримання блюзнірської моралі та окомилування.

Необхідно прийняти закон, яким передбачити ліцензування вказаної діяльності, порядок та умови надання послуг, обмеження та застереження тощо.

Легалізація проституції, скасування адміністративної відповідальності (ст. 181-1 КУпрАП) та декриміналізація суміжної з нею діяльності (ст. 302 КК України – створення або утримання місць розпусти і звідництва; ст. 303 КК України – сутенерство або втягнення особи в заняття проституцією), поряд зі збереженням кримінальної відповідальності за торгівлю людьми або здійснення іншої незаконної угоди, об’єктом якої є людина, а так само вербування, переміщення, переховування, передачу або одержання людини, вчинені з метою експлуатації, з використанням обману, шантажу чи уразливого стану особи (ч. 1 ст. 149 КК України) мають гарантувати особі, яка займається проституцією, право на те, що є у інших: 1) право на відмову (від клієнта, роботодавця, професії у цілому); 2) право на належні умови праці та профспілковий або судовий захист; 3) право на анонімність; 4) право на соціальні гарантії та пенсію; 5) право на самоорганізацію тощо.

Крім того, і надалі продовжуватимуть здійснювати свою охоронну та превентивну функцію кримінально-правові норми, закріплені в ст. 130 (Зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби), ст. 131 (Неналежне виконання професійних обов’язків, що спричинило зараження особи вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби), ст. 132 (Розголошення відомостей про проведення медичного огляду на виявлення зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби), ст. 133 (Зараження венеричною хворобою), ст. 146 (Незаконне позбавлення волі або викрадення людини), ст. 150 (Експлуатація дітей), ст. 152 (Згвалтування), ст. 153 (Насильницьке задоволення статевої пристрасті неприродним способом), ст. 154 (Примушування до вступу в статевий зв’язок), ст. 155 (Статеві зносини з особою, яка не досягла статевої

зрілості), ст. 156 (Розбещення неповнолітніх), ст. 161 (Порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної належності, релігійних переконань, інвалідності та за іншими ознаками), ст. 172 (Грубе порушення законодавства про працю), ст. 173 (Грубе порушення угоди про працю), ст. 174 (Примушування до участі у страйку або перешкоджання участі у страйку), ст. 175 (Невиплата заробітної плати, стипендії, пенсії чи інших установлених законом виплат), ст. 182 (Порушення недоторканності приватного життя) КК України тощо.

Якщо Україна легалізує проституцію, одночасно ненасильницьким шляхом зводячи нанівець підґрунтя тіньової та злочинної діяльності, то це можна буде вважати кроком до демократичного суспільства та європейських, гуманістичних, загальнолюдських цінностей, якщо навпаки – шлях у зворотному напрямку.

Цікавим є простежування розуміння з цього приводу і серед осіб, які наділені владними повноваженнями. Так, Голова управління МВС м. Києва Олександр Терещук запропонував легалізувати проституцію, колишній начальник управління внутрішньої безпеки МВС Михайло Притула в ефірі радіостанції “Голос Столиці” висловив впевненість у тому, що діяльність даної сфери послуг дійсно необхідно узаконити [15].

Висновки.

Таким чином, пропонується скасувати адміністративну відповідальність за заняття проституцією (ст. 181-1 КУпрАП), виключити з КК України ст. 302 (створення або утримання місць розпусти і звідництво) та ст. 303 (сутенерство або втягнення особи в заняття проституцією). Відповідальність за втягнення особи в заняття проституцією або примушування її до зайняття проституцією з використанням обману, шантажу чи уразливого стану цієї особи, або із застосуванням чи погрозою застосування насильства буде забезпечуватися шляхом реалізації тієї охоронної функції, яка властива кримінально-правовій нормі, що закріплена ст. 149 КК України, а саме – торгівля людьми або здійснення іншої незаконної угоди, об’єктом якої є людина, а так само вербування, переміщення, переховування, передача або одержання людини, вчинені з метою експлуатації, з використанням обману, шантажу чи уразливого стану особи. Продовжуватимуть здійснювати свою охоронну та превентивну функцію кримінально-правові норми, закріплені в ст. ст. 130 – 133, 146, 150, 152 – 156, 161, 172 – 175, 182 КК України тощо.

Необхідно прийняти закон, яким передбачити ліцензування діяльності з надання сексуальних послуг, порядок та умови її здійснення, обмеження та застереження тощо. В цьому випадку вказана діяльність набуде ознак підприємницької або господарської з одночасним забезпеченням її з боку норм трудового, цивільного, господарського, фінансового та інших галузей права. Втім, можливо розглянути варіант надання їй особливого статусу, який на сьогодні передбачено для нотаріальної, журналістської або адвокатської діяльності. При цьому зрозуміло, що не лише однією ст. 149 КК України, але й іншими (наприклад, нормами Розділу II “Злочини проти життя та здоров’я особи” Особливої частини КК України) – відповідно до кваліфікації, буде забезпечуватися охорона прав і свобод людини і громадянина, власності, громадського порядку та громадської безпеки, довкілля, конституційного устрою України від злочинних посягань, забезпечення миру і безпеки людства, а також запобігання злочинам.

Перспективи подальших досліджень. Порушені питання є іманентно дискусійними, так само як проблема легалізації наркотичних засобів або вогнепальної зброї, через що зберігають свій потенціал для подальшого дослідження, обговорення та вдосконалення як на рівні наукових пошуків, так законодавчої діяльності. І якщо ми вже фактично ввели кримінальну відповідальність юридичних осіб (хоча в законі вона

іменується іншими заходами) Законом України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо виконання Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України стосовно відповідальності юридичних осіб)” від 23.05.13 р. № 314-VII, то зробимо ще один крок у подоланні зайвого святенництва та живильного середовища злочинності.

Використана література

1. Brents V.G., Hausbeck K. Marketing Sex : US Legal Brothels and Late Capitalist Consumption. Sexualities 2007; 10; 425. DOI : 10.1177/1363460707080976. – Режим доступу : <http://sexualities.sagepub.com/cgi/content/abstract/10/4/425>
2. International Labour Organization. – Режим доступу : [//www.ilo.org/global/lang--en/index.htm](http://www.ilo.org/global/lang--en/index.htm)
3. Jenness, Valerie. From Sex as Sin to Sex as Work : COYOTE and the Reorganization of Prostitution as a Social Problem. – Santa Barbara: University of California, 1991. – С. 403-420. – 642 с. – Режим доступу : https://ru.wikipedia.org/wiki/історія_проституції
4. Over Time, a Gay Marriage Groundswell. – Режим доступу : [//www.nytimes.com/2010/08/22/weekinreview/22gay.html?_r=4](http://www.nytimes.com/2010/08/22/weekinreview/22gay.html?_r=4)
5. Weitzer, R. Legalizing Prostitution: From Illicit Vice to Lawful Business. New York: New York University Press. ix, 284 pp. ISBN 978-0-8147-9463-0 – цитується за Annette Jolin. Book Review: Legalizing Prostitution: From Illicit Vice to Lawful Business. Criminal Justice and Behaviour - 2013. 40 : 1178 - DOI: 10.1177/0093854813497715. – Режим доступу : <http://cjb.sagepub.com/content/40/10/1178>
6. Влияние на общественное мнение. – Режим доступу : [//www.reklamister.ru/psihologiya-reklamu-i-pr/vliyanie-na-obshestvennoe-mnenie.html](http://www.reklamister.ru/psihologiya-reklamu-i-pr/vliyanie-na-obshestvennoe-mnenie.html)
7. Возвращение рукоблудного сына, або Пеніє в хорє (парт оне). – Режим доступу : <http://gorky-look.livejournal.com/71734.html>
8. Делёз Ж. Анти-Эдип : Капитализм и шизофрения / Ж. Делез, Ф. Гваттари ; [пер. с фр. (“Capitalisme et schizophrénie”. L'Anti-Œdipe / Gilles Deleuze, Felix Guattari) и послесл. Д. Кралечкина] ; науч. ред. В. Кузнецов. – Екатеринбург : У-Фактория, 2007. – 672 с. – С. 284.
9. Диктерион. – Режим доступу : <http://wonderlove.su/d392.html>
10. Дюпюи Э. Жрицы любви. Проституция в античную эпоху : опыт социальной гигиены / Э. Дюпюи. – М. : Aegitas, 2015. – 272 с. – Режим доступу : <https://books.google.com.ua>
11. Законы вавилонского царя Хаммурапи. – Режим доступу : [//www.hist.msu.ru/ER/Etext/hammurap.htm](http://www.hist.msu.ru/ER/Etext/hammurap.htm)
12. Запрет Корана на временные браки (мут’а). – Режим доступу : http://svet-islama.com/articles/fiqh/zapret-korana-na-vremennye-braki-muta/#.Vj3Gk_nhCUk
13. Іващенко В. Проблема відповідальності за заняття проституцією у законодавстві України. – Режим доступу : [//www.justinian.com.ua/article.php?id=1893](http://www.justinian.com.ua/article.php?id=1893)
14. Итальянские куртизанки в период эпохи Возрождения. – Режим доступу : http://darina.kiev.ua/whatnot/ital_janskie_kurtiza_3200.html
15. Легалізація проституції або що чекає бізнес, який “кришує” міліція. – Режим доступу : http://newsradio.com.ua/2015_08_14/Legal-zac-ja-prostitut-abo-shho-cheka-b-znes-jakij-krishu-m-l-s-ja-8563/
16. Легалізація проституції. Україна превратится в Кубу середины 20 века. – Режим доступу : <http://rian.com.ua/interview/20150924/374181845.html>
17. О проституции в Средние века. – Режим доступу : http://elenapyyhtia.blogspot.com/2015/06/blog-post_84.html
18. Общественное мнение. – Режим доступу : <http://banauka.ru/3060.html>
19. Пещеров Г.И. Проституция : история и социально-политические аспекты в современном мире. – Режим доступу : [//www.rusnauka.com/21_DSN_2012/Politologia/2_114712.doc.htm](http://www.rusnauka.com/21_DSN_2012/Politologia/2_114712.doc.htm)

20. Плотнікова А.В. Кримінальна відповідальність за організацію заняття проституцією : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук ; Національна академія прокуратури України. – К., 2010. – 21 с. – С. 7-10.
21. Посилення відповідальності за проституцію – популізм перед виборами. – Режим доступу : http://newsradio.com.ua/2015_10_10/M-na-va-posilennja-v-dpov-dalnost-za-prostitutuc-ju-pul-zm-pered-viborami-1515
22. Про внесення доповнень і змін до Кримінального кодексу України, Кримінально-процесуального кодексу Української РСР і Кодексу Української РСР про адміністративні правопорушення : Закон України від 07.07.92 р. № 2547-XII / Голос України. – 1992. – № 148. – (08.06.92 р.).
23. Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо вдосконалення відповідальності за торгівлю людьми та втягнення в заняття проституцією : Закон України від 12.01.06 р. № 3316-IV // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2006. – № 17. – Ст. 147.
24. Проект Закону про внесення змін до Кримінального кодексу України (щодо протидії торгівлі людьми та втягування у заняття проституцією). – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=15893
25. Проституція : з тіні у світло перелітаючи. – Режим доступу : http://gazeta.dt.ua/SOCIETY/prostitutsiya_z_tini_u_svitlo_perelityayuchi.html
26. Проституція в Україні. – Режим доступу : https://uk.wikipedia.org/wiki/Проституція_в_Україні
27. Пушкарёва Н.Л. “А се грехи злые, смертные...” : любовь, эротика и сексуальная этика в доиндустриальной России (X – первая половина XIX в.) ; отв. ред. Н.Л. Пушкарёва. – М. : Научно-издательский центр “Ладомир”, 2004. – 681 с. – С. 257.
28. Раав (Википедия). – Режим доступу : <https://ru.wikipedia.org/wiki/Раав>
29. Ритуальная проституция. – Режим доступу : http://www.vokrugsveta.com/S4/zemla/ritual_girls.htm
30. Стрельцов Є.Л. Державно-правове регулювання економіки : завдання кримінального права : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. [“Проблеми науки кримінального права та їх вирішення у законотворчій та правозастосовній діяльності”], (Харків, 8 – 9 жовт. 2015 р.) ; редкол. : В.Я. Тацій (голов. ред.), В.І. Борисов (заст. голов. ред.) та ін. – Х. : Право, 2015. – 528 с. – С. 56-60.
31. Україна у світових координатах людського розвитку. – Режим доступу : http://gazeta.dt.ua/ECONOMICS/ukrayina_u_svitovih_koordinatah_lyudskogo_rozvitku10_lipnya_tsr_u_bilshosti_krayin_svitu,_zokrema_y_.html

~~~~~ * * * ~~~~~